OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Päätös

20.10.2026

VN/16941/2026
VN/16941/2026-OKM-2

Iitin kunta
PL 32
47401 KAUSALA

Kansalaisopiston ylläpitämisluvan peruuttaminen

Hakemus

Iitin kunta on päättänyt lakkauttaa Iitin kansalaisopiston ja 27.5.2026 kirjeellään pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriötä peruuttamaan sille myönnetyn kansalaisopiston ylläpitämisluvan 1.1.2027 alkaen edellyttäen, että ministeriö hyväksyy Lahden kaupungin hakemuksen Wellamo-opiston ylläpitämisluvan muuttamisesta. Tarkoituksena on jatkaa Iitin kansalaisopiston toimintaa Wellamo-opistossa 1.1.2027 alkaen.

Päätös

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käsitellyt hakemuksen ja päättänyt vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 4 §:n nojalla peruuttaa Iitin kunnalle 12.12.2012 Iitin kansalaisopistoa varten myönnetyn ylläpitämisluvan (dnro OKM 116/532/2012) 1.1.2027 lukien.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Liitteenä olevasta valitusosoituksesta ilmenee, miten muutosta haettaessa on meneteltävä.

Lisätietoja antaa

Asiantuntija Petra Heikkinen, petra.heikkinen@gov.fi, puh. +358 29 533 0068

Opetusministeri Anders Adlercreutz

Asiantuntija Petra Heikkinen

Maksutta

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Opetus- ja kulttuuriministeriö PL 29 00023 Valtioneuvosto	 Meritullinkatu 10 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.okm@gov.fi

Liitteet Esitysmuistio
Valitusosoitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen

Jakelu Iitin kunta

Tiedoksi Asikkalan kunta
Hollolan kunta
Kärkölän kunta
Lahden kaupunki
Myrskylän kunta
Opetushallitus/Organisaatiopalvelu
Opetushallitus/Valtionosuudet
Opetushallitus/Vapaa sivistystyö
Orimattilan kaupunki
Padasjoen kunta
Tilastokeskus

VN/16941/2026-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Muistio

Liite 1
VN/16941/2026
VN/16941/2026-OKM-2
VN/16922/2026
VN/16922/2026-OKM-2

Asiantuntija Petra Heikkinen

16.10.2026

Lahden kaupungin Wellamo-opiston ylläpitämisluvan muuttaminen ja Iitin kunnan Iitin kansalaisopiston ylläpitämisluvan peruuttaminen

1 Ylläpitämisluvan myöntämisen edellytykset ja toimivalta

Vapaasta sivistystyön annetun lain (632/1998, muutoksineen) 4 §:n 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen hakemuksesta. Ylläpitämisluvan hakemisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Lain 4 §:n 2 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi

Lain 4 §:n 3 momentin mukaan luvassa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämislupaan päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lain 4 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Vapaasta sivistystyöstä annetun asetuksen 6 §:n (805/1998) mukaan vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitämislupaa tulee hakea viimeistään vuotta ennen oppilaitoksen toiminnan aloittamista. Asianomainen ministeriö voi ottaa käsiteltäväkseen myös myöhemmin tehdyn hakemuksen. Lupahakemuksessa tulee esittää selvitys sivistystarpeesta sekä muiden luvan myöntämisedellytysten täyttymisestä.

2 Lahden kaupungin hakemus

Lahden kaupunki on hakenut opetus- ja kulttuuriministeriöltä ylläpitämänsä Wellamo-opisto-nimisen kansalaisopiston luvan muuttamista 1.1.2027 alkaen siten, että Iitin kunta lisättäisiin sopimuskunnaksi ylläpitämislupaan. Iitin kunta luopuisi samanaikaisesti omasta luvastaan. Lisäksi Lahti on hakenut muutosta luvassa määrättyyn koulutustehtävään.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Opetus- ja kulttuuriministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.okm@gov.fi

Wellamo-opiston johtokunnan 12.3.2026 kokouksen ja Lahden kaupungin kaupunginhallituksen 13.4.2026 kokouksen pöytäkirjanotteiden mukaan Wellamo-opisto on perustettu 1.1.2007. Tällä hetkellä sen toimialueeseen kuuluvat Lahden kaupungin lisäksi Orimattilan kaupunki sekä Asikkalan, Hollolan, Kärkölän, Myrskylän ja Padasjoen kunnat. Hakemuksen mukaan Iitin liittyminen sopimuskunnaksi perustuu siihen, että Iitti on suuntautunut Päijät-Hämeeseen kaikessa kuntayhteistyössä ja on kuulunut Päijät-Hämeen liittoon 1.1.2021 alkaen.

Kyseisten pöytäkirjanotteiden mukaan Iitin kunnan sivistys- ja hyvinvointilautakunta on yksimielisesti kokouksessaan 10.2.2026 esittänyt Iitin kunnan kansalaisopistotoimintoja 1.1.2027 osaksi Wellamo-opistoa. Iitin kunnanhallitus on päättänyt 16.2.2026 yksimielisesti käynnistää Iitin kansalaisopiston toimintaa koskevat muutosneuvottelut. Asiaa on myös käsitelty sekä seudullisessa kuntajohtajien kokouksessa että seudullisessa sivistysjohtajien kokouksessa 11.2.2026. Lisäksi Wellamo-opiston henkilöstöä on informoitu asiasta ja asiaa on käsitelty Lahden kaupungin yhteistyöryhmän kokouksessa. Vaikutus Iitin liittymisestä Wellamo-opistoon pyritään toteuttamaan kustannusneutraalisti huomioiden valtionosuuden määrä. Lahden kaupungin tulee huomioida muutokset Wellamo-opiston talousarvion valmistelussa. Henkilöstön määrä kasvaa maksimissaan viiden henkilötyövuoden verran johtuen määräaikaisista tuntiopettajista.

Pöytäkirjanotteiden mukaan Iitin kunta hakee samalla aikataululla toukokuussa lupaa kansalaisopistotoiminnan lopettamiseen 31.12.2026 opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Iitin kansalaisopistossa ei ole siirtyvää päätoimista henkilöstöä tai asiaan kuuluvia kiinteistöjä. Iitin kansalaisopistossa on toteutunut vuonna 2025 opetustunteja noin 2500. Valtionosuuteen oikeuttava tuntimäärä on vuodelle 2026 puolestaan 2075 opetustuntia. Wellamo-opiston kunnittainen opetustuntimäärä jakautuu valtionosuustuntien suhteessa. Jatkossa Iitin kunnan opetustuntien määrässä tavoitellaan nykyistä valtionosuustuntien määrää kalenterivuoden aikana.

Hakemuksen liitteenä toimitettujen, nykyisten sopimuskuntien pöytäkirjanotteiden mukaan ylläpitämisluvan muuttamista (Iitin kunnan liittymistä Wellamo-opiston toimialueeseen) koskeva asia on käsitelty ja hyväksytty nykyisten sopimuskuntien toimielimissä (Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki) Wellamo-opiston yhteistoimintasopimuksen päivittämistä koskevana asiana.

2.1 Sivistystarve

Hakemuksen mukaan Wellamo-opiston toimialueella asuu noin 181 000 asukasta. Päijät-Hämeen koulutustaso on ollut pitkään muuta väestöä alhaisempi. Päijät-Hämeessä asuu suhteellisen runsaasti vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevia nuoria aikuisia, ja tutkinnottomuus on muissakin työikäisten aikuisten ikäryhmissä yleisempää kuin naapurimaakunnissa. Lasten ja työikäisten osuus maakunnan väestöstä on keskimääräistä pienempi (14 % ja 59 %), eläkeikäisten osuus keskimääräistä suurempi (27 %). Maakunnan väestörakenteen ikääntyminen on keskimääräistä nopeampaa. Iitti on suuntautunut Päijät-Hämeeseen kaikessa kuntayhteistyössä ja on kuulunut Päijät-Hämeen liittoon 1.1.2021 alkaen. Paikallisen ja alueellisen sivistystarpeen perusteella Lahti hakee uutta koulutustehtävää:

Wellamo-opisto järjestää eri-ikäisten kuntalaisten tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa. Tuemme koulutuksen keinoin kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta, digitaalisten taitojen oppimista sekä yhteiskunnassa toimimista. Opisto antaa opetusta taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opisto voi antaa opintopisteytettyä opetusta ja verkko-opetusta.

Haettua koulutustehtävää vastaavaa vapaatavoitteista koulutusta alueella tarjoavat Wellamo-opiston lisäksi Harjulan Setlementti ry:n ylläpitämä kansalaisopisto, Lahden kansanopisto ja Päijät-Hämeen kesäyliopisto:

- Harjulan kansalaisopiston koulutustarjonta keskittyy seniorikuntalaisten tarpeisiin.
- Lahden kansanopiston koulutus keskittyy pitkiin opintokokonaisuuksiin, ja kohderyhmänä ovat mm. alan korkeakouluopintoihin tähtäävät ja ammatillista osaamista täydentävät osallistujat.
- Päijät-Hämeen kesäyliopisto keskittyy tukemaan erityisesti korkeasti koulutetun väestön tarpeita.

Vuodesta 2027 lähtien Wellamo-opiston tarjoaman vapaan sivistystyön pääasiallinen koulutustarjonta olisi arviolta n. 46 100 opetustuntia. Tarjonta jakaantuisi seuraaviin aine- tai aihealueisiin:

- liikunta, tanssi ja terveys (11 400 tuntia)
- musiikki (8 500 tuntia)
- kielet (8 350 tuntia)
- kuvataide ja muotoilu (6 500 tuntia)
- käsityö (6 400 tuntia) ja
- muut oppiaineet ja -aiheet (yhteensä 4 940 tuntia).

2.2 Ammatilliset ja taloudelliset edellytykset

Wellamo-opistolla olisi lupamuutoksen jälkeen 2 päätoimista rehtoria, osastonjohtajaa tai muuta vastaavassa asemassa olevaa henkilöä. Vapaan sivistystyön opettajakelpoisuuden omaavia päätoimisia opettajia olisi 7 ja kelpoisia suunnittelijaopettajia 8. Tuntiopettajia olisi yhteensä 355, joista kelpoisuuden omaavia tuntiopettajia olisi 105 ja kelpoisuutta vailla olevia 250. Lisäksi kansalaisopistossa työskentelisi 4 opistosihteeriä, koulutussihteeri, mediaohjaaja ja liikunnanohjaaja.

Ylläpitäjän/opiston omistuksessa on opiston päätoimipaikka Lahdessa ja 7 sivutoimipaikassa sopimuskuntien omistamat opetustilat. Muita kuin ylläpitäjän/opiston omistamia opetustiloja olisi päätoimipaikalla Lahdessa 53, Asikkalassa 19, Hollolassa 31, Iitissä 13, Kärkölässä 7, Myrskylässä 10, Orimattilassa 27 ja Padasjoella 12. Yhteensä Wellamo-opiston käytössä oli 179 opetustilaa vuodesta 2027 lähtien.

Kunnallista hakijaa ei hakulomakkeessa pyydetä toimittamaan viimeisimpiä tilinpäätösasiakirjoja hakemuksen liitteenä.

3 Iitin kunnan hakemus

Iitin kunta on päättänyt lakkauttaa Iitin kansalaisopiston ja 27.5.2026 kirjeellään pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriötä peruuttamaan sille myönnetyn kansalaisopiston ylläpitämisluvan 1.1.2027 alkaen edellyttäen, että ministeriö hyväksyy Lahden kaupungin hakemuksen Wellamo-opiston ylläpitämisluvan muuttamisesta. Iitin kansalaisopiston lupa päättyisi 31.12.2026 ja toiminnan järjestämisvastuu siirtyisi Wellamo-opistolle 1.1.2027.

Iitin kunnan sivistys- ja hyvinvointilautakunnan 21.4.2026 kokouksen pöytäkirjanotteen mukaan kunnan ylläpitämä kansalaisopisto on viime vuodet toiminut osa-aikaisen rehtorin luotsaamana ja kansalaisopiston tulevaisuus on noussut esille rehtorin eläköityessä. Ensisijaisesti kansalaisopiston toiminnan kehittämiselle on haluttu hakea laajempia mahdollisuuksia, ja parantaa samalla palvelua niin opettajille kuin asiakkaille.

Kyseisen lautakunnan 15.9.2026 kokouksen pöytäkirjanotteen mukaan päätös perustuu kunnan tekemään strategiseen ratkaisuun järjestää vapaan sivistystyön palvelut tulevaisuudessa osana alueellista Wellamo-opistoa. Tarkoituksena on turvata kansalaisopistopalvelujen jatkuvuus, saatavuus ja kehittämismahdollisuudet Iitissä osana laajempaa seudullista toimintakokonaisuutta. Muutos koskee opetuksen järjestäjää ja hallinnollista rakennetta, mutta tavoitteena on säilyttää palvelut alueella sekä vahvistaa niiden toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä tulevaisuudessa. Valmistelun yhteydessä on kuultu henkilöstöä, käsitelty asia toimielimissä sekä toteutettu kuntalain ja yhteistoimintalainsäädännön edellyttämät muutosneuvottelut. Wellamo-opistoa koskeva yhteistoimintasopimus on päivitetty, ja kaikissa jäsenkunnissa on lainmukaisin päätöksin hyväksytty yhteistoimintasopimus Iitin kunnan liittymisestä Wellamo-opistoon.

Lautakunnan 21.4.2026 kokouksen pöytäkirjanotteen mukaan Iitin kansalaisopistossa ei ole siirtyvää päätoimista henkilöstöä tai asiaan kuuluvia kiinteistöjä. Wellamo-opiston kunnittainen opetustuntimäärä jakautuu valtionosuustuntien suhteessa. Jatkossa Iitin kunnan opetustuntien määrässä tavoitellaan nykyistä valtionosuustuntien määrää kalenterivuoden aikana. Iitin kunnan tulee huolehtia lukuvuoden 2026–2027 opistotoiminnan valmistelussa se, että tuntiopettajien työsuhteet ja kurssit päättyvät kalenterivuoden 2026 loppuun mennessä. Iitin kunta myös valmistelee kevään 2027 opetustarjonnan Iitin kunnan alueella. Wellamo-opistossa tehdään 1.1.2027 alkaen määräaikaiset työsopimukset tuntiopettajien kanssa suunnitellun opetustarjonnan mukaisesti. Iitin kunnan tulee nimetä yhteistoimintasopimuksen mukaan kansalaisopiston tiloihin liittyvä yhteyshenkilö, jonka kanssa Wellamo-opiston henkilöstö voi asioida toimitilojen käytännön asioihin liittyen.

4 Hakemusten arviointi

Hakemuksessa on kyse Lahden kaupungille myönnetyn kansalaisopiston ylläpitämisluvan muuttamisesta siten, että Iitin kunta lisättäisiin sopimuskunnaksi Wellamo-opiston lupaan, jolloin opiston toimialue laajenisi Iitin alueelle. Koska Lahden hakemus (VN/16922/2026-SAAP-1) liittyy Iitin kansalaisopiston ylläpitämisluvan peruuttamista koskevaan hakemukseen (VN/16941/2026-SAAP-1), hakemukset on käsitelty yhdessä. Lupahakemuksien keskeinen sisältö on kuvattu edellä.

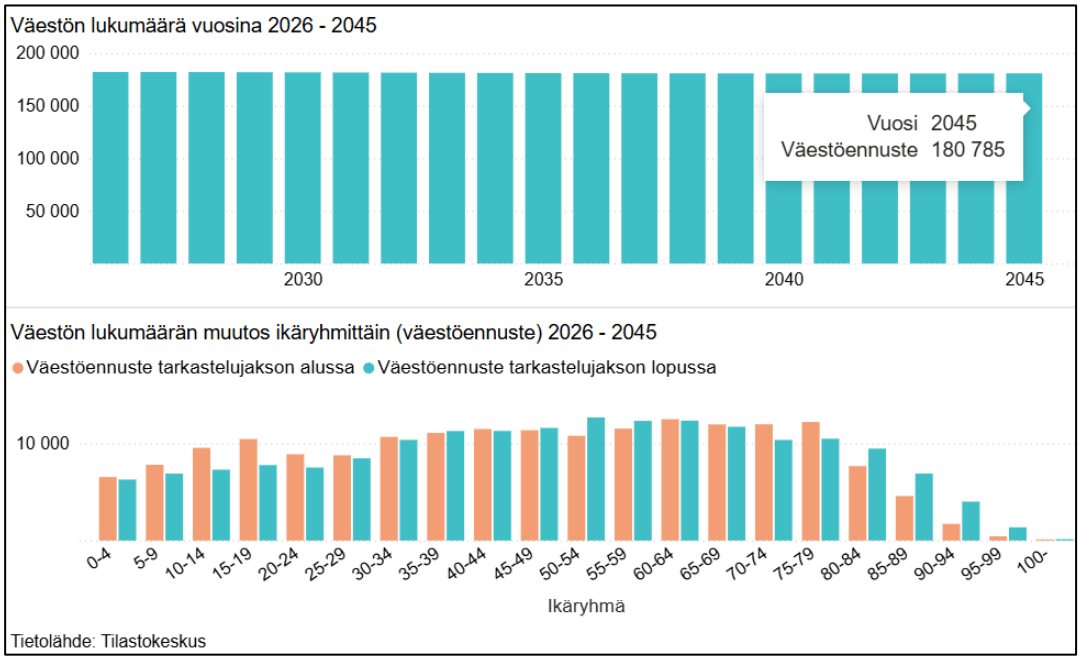
4.1 Sivistystarve

Tällä hetkellä Lahden kaupungin ylläpitämä Wellamo-opisto toimii pääosin Päijät-Hämeen maakunnassa (6 kuntaa) ja Myrskylän osalta myös Uudellamaalla. Iitin kunnan hyväksyminen sopimuskunnaksi Wellamo-opiston ylläpitämislupaan merkitsisi sitä, että 7/10 Päijät-Hämeen kunnista olisi jatkossa mukana kansalaisopiston toimialueessa ja toiminnassa.

Tilastokeskuksen mukaan Wellamo-opiston nykyisellä toimialueella, seitsemässä kunnassa, asui n. 176 000 henkilöä 31.12.2025. Iitin kansalaisopiston toimialueella asui n. 6 300 kuntalaista.[1] Iitin liittyessä sopimuskunnaksi Wellamo-opiston lupaan kyseessä olisi opisto, jonka toimialue kattaisi yhteensä n. 183 000 kuntalaista kahdeksassa kunnassa. Molemmilla opistoilla on ja lupamuutoksen jälkeen Wellamo-opistolla olisi kuitenkin vaikutusta myös näiden kuntien ulkopuolella asuviin asukkaisiin, jotka voivat osallistua opistoissa järjestettävään koulutukseen kuntarajojen sitä estämättä.

Tilastokeskuksen mukaan väestömäärän ennustetaan pysyvän lähes ennallaan, n. 181 000:ssa, vuoteen 2045 mennessä. Työikäisen väestön (15–64-vuotiaat) osuus olisi 59 %, lasten ja nuorten 11 % ja iäkkäiden 30 %[2]. Alla olevasta kuviosta näkyy, kuinka ikäryhmien ennustetaan muuttuvan siten, että alaikäisten ja nuorten aikuisten määrä vähenisi ja yli 80-vuotiaiden ikäryhmien koko kasvaisi.

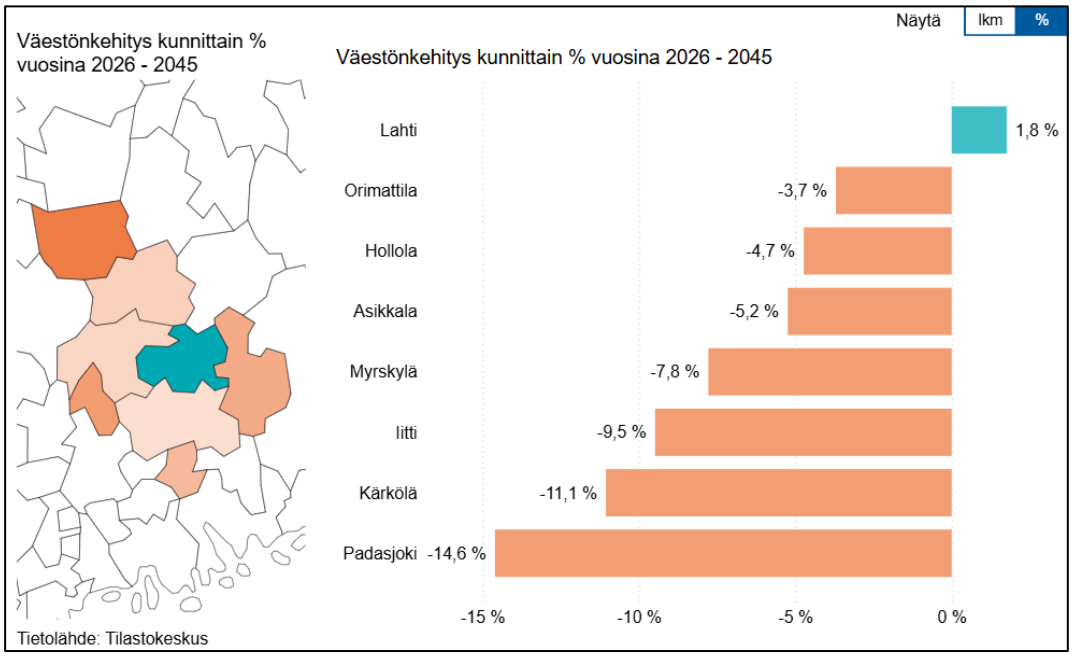
Kuvio 1. Väestön kehitys (ennuste) Asikkalan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Orimattilan ja Padasjoen kunnissa 2026–2024[3]

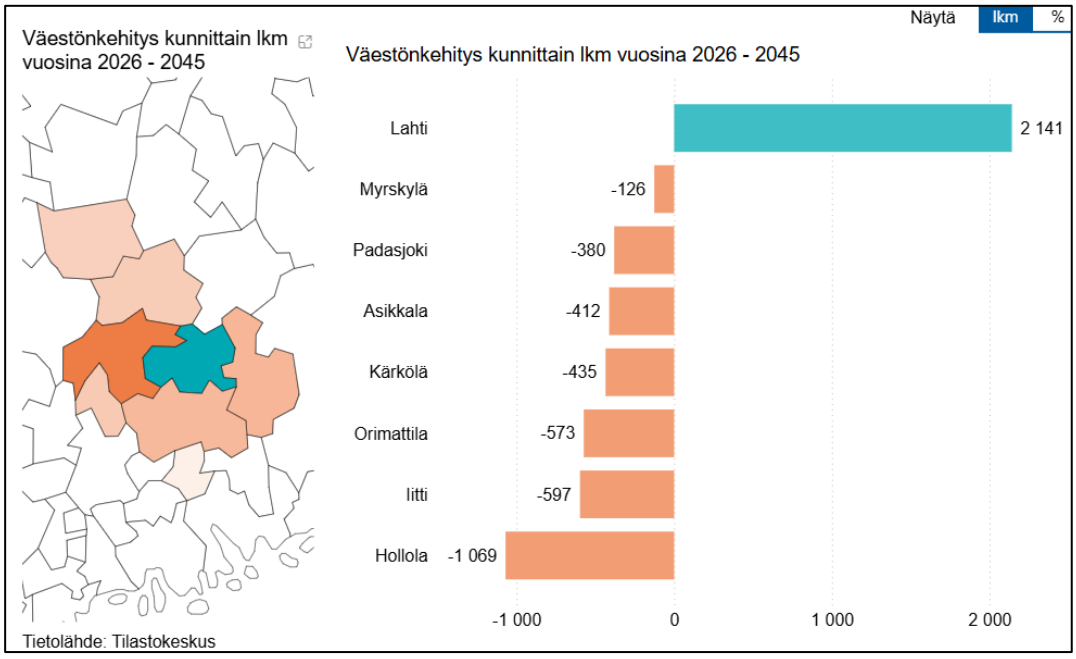
[1] Tilastokeskus 2026. Väestörakenne / 11ra -- Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2025. Osoitteessa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/11rb.px/
[2] Tilastokeskus 2024. Väestöennuste / 14wx -- Väestöennuste 2024: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2024–2045. Osoitteessa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaenn/14wx.px/
[3] Osaamispolku 2026. Väestön kehitys (ennuste). Osoitteessa: https://osaamispolku.fi/tietopalvelu/fi/vaestonkehitys

Väestönmuutoksen ennustetaan kohdistuvan epätasaisesti siten, että Lahden väkiluku kasvaisi hieman samalla, kun muiden kuntien (Asikkalan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Myrskylän, Orimattilan ja Padasjoen) väkiluku maltillisesti vähenisi (ks. kuviot 2–3).

Kuvio 2. Väestönkehityksen alueellinen vertailu (ennuste) kunnittain % vuosina 2026–2045[4]

Kuvio 3. Väestönkehityksen alueellinen vertailu (ennuste) kunnittain lkm vuosina 2026–2045[5]

[4] Osaamispolku 2026. Väestönkehityksen alueellinen vertailu (ennuste). Osoitteessa: https://osaamispolku.fi/tietopalvelu/fi/vaestonkehitys

[5] Osaamispolku 2026. Väestönkehityksen alueellinen vertailu (ennuste). Osoitteessa: https://osaamispolku.fi/tietopalvelu/fi/vaestonkehitys

Vuodelle 2026 tehdyn rahoituspäätöksen perusteella Wellamo-opisto on 3. suurin kansalaisopisto Manner-Suomen 172 kansalaisopistosta Iitin kansalaisopiston ollessa 21. pienin valtionosuuden perusteena olevilla suoritteilla (opetustunneilla) mitattuna. Iitin kansalaisopistotoiminnan yhdistyessä Wellamo-opistoon, valtion rahoittama tuntimäärä kasvaisi n. 38 900 tuntiin. Vuodelle 2026 vahvistettujen suoritteiden keskiarvo kansalaisopistoissa on n. 8 500 ja mediaani n. 5 600 valtionosuustuntia. Alla olevassa taulukossa on kuvattu molempien opistojen suoritemäärien kehitys, mutta kummankaan opiston suoritemääristä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä vuonna 2024 toteutetun valtionosuusleikkauksen takia.

Taulukko 1. Lahden ja Iitin kansalaisopistojen vahvistetut ja toteutuneet opetustunnit 2022–2026[6] [7]

Vahvistetut suoritteet	**2022**	**2023**	**2024***	**2025**	**2026**
Wellamo-opisto	43 133	42 786	36 891	36 789	36 776
Iitin kansalaisopisto	2 457	2 420	2 109	2 092	2 075
Toteutuneet opetustunnit**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Wellamo-opisto	49 904	48 017	45 816	43 377	-
Iitin kansalaisopisto	2 994	3 411	4 037	3 864	-

*Vuonna 2024 kansalaisopistojen suoritemäärää leikattiin 12,5 miljoonan euroa.
** Ei sisällä kotoutumiskoulutuksen suoritteita; ko. koulutus poistuu vapaan sivistystyön tehtävistä 1.1.2027.

Wellamo-opiston lisäksi vapaan sivistystyön koulutusta kyseisten kahdeksan kunnan alueella tarjoavat Harjulan kansalaisopisto, Lahden kansanopisto ja Perheniemen evankelinen opisto (kansanopisto) ja Päijät-Hämeen kesäyliopisto. Myös valtakunnalliset opintokeskukset voivat tarjota koulutusta alueella, minkä lisäksi Kolmen kampuksen urheiluopisto sijaitsee Lahdessa.

Edellä kuvatun perusteella voidaan arvioida, että molemmat opistot ovat vastanneet sivistystarpeeseen, joka väestöennusteen perusteella pysynee isossa kuvassa pitkälti ennallaan kuntakohtaisten muutosten säilyessä maltillisina. Suoritemäärien kehityksen perusteella alueella on olemassa vakiintunut kysyntä opistojen järjestämälle määrälle vapaan sivistystyön koulutusta, jota täydentää joukko muita vapaan sivistystyön oppilaitoksia. Vapaan sivistystyön kaltaisella koulutuksella voidaan vastata matalan koulutustason omaavan väestönosan osaamisen vahvistamiseen. Vuonna 2025 Päijät-Hämeen alueella ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli Tilastokeskuksen mukaan korkeampi kuin muualla Manner-Suomessa, 27,1 %[8].

4.2 Koulutustehtävä

Lahden kaupungin hakema uusi koulutustehtävä ei sellaisenaan ole ministeriön hyväksymän vakiintuneen linjan mukainen. Ylläpitämislupaan sisältyvä koulutustehtävä pyritään muotoilemaan tiiviiksi ja niin, että se olisi muodoltaan mahdollisimman yhdenmukainen ja vertailukelpoinen muissa ylläpitämisluvissa määrättyjen koulutustehtävien kanssa. Koulutustehtävässä vältetään termejä, jotka voidaan sekoittaa muussa lainsäädännössä käytettyihin, esim. yleissivistävä koulutus. Koulutustehtävässä ei myöskään määrätä opetuksen järjestämisen tavasta kuten opintopisteytetystä opetuksesta tai verkko-opetuksesta. Lahden kaupunki on ilmoittanut, että luvassa määrättävä koulutustehtävä voi olla ministeriön ehdottaman mukainen, jos hakemukseen annetaan myönteinen päätös:

Wellamo-opiston koulutuksen tavoitteena on edistää kuntalaisten omaehtoista oppimista, osaamisen kehittämistä, hyvinvointia, osallisuutta ja yhteiskunnassa toimimista elämän eri vaiheissa. Opisto järjestää koulutusta, joka painottuu taito- ja taideaineisiin, kieliin, liikuntaan sekä digitaalisiin ja yhteiskunnallisiin taitoihin.

[6] Opetushallitus 2026. Kustannus-/valtionosuusraportoinnin euromääräisten tai yksikkökustannusten mukaiset aikasarjat. Osoitteessa: https://vos.oph.fi/genrap/trkustannus.php
[7] Opetushallitus 2026. Kansalaisopistojen yksikköhinnat ja valtionosuuden laskennallinen peruste vuodelle 2026. Osoitteessa: https://vos.oph.fi/rap/vos/v26/v09yk6l26.html
[8] Tilastokeskus 2026. Väestön koulutusrakenne / 12bs -- 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007–2025. Osoitteessa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vkour/12bs.px/

4.3 Ammatilliset ja taloudelliset edellytykset

Hakemuksen perusteella Wellamo-opistolla olisi muutoksen jälkeen kaksi rehtoria, osastonjohtajaa tai vastaavassa asemassa työskentelevää henkilöstä. Kelpoisia opettajia olisi 120 ja kelpoisuutta vailla olevia tuntiopettajia 250. Lisäksi opistolla olisi muuta henkilökuntaa. Opistolla on nykyisin lukuisia opetustiloja päätoimipaikalla Lahdessa ja sivutoimipaikoilla sopimuskunnissa. Opetuspaikkojen lukumäärä kasvaisi Iitin kunnan opetustiloilla ja määräaikaisilla tuntiopettajilla. Yhteensä opetustiloja olisi 179 kahdeksan kunnan alueella. Jokaisessa kunnassa säilyisi myös kunnan omistama opetustila siten, että opetuksen järjestäminen ei olisi riippuvainen ulkopuolisilta vuokrattavista tiloista.

Kansalaisopistoilla on pääsääntöisesti huomattavasti vähemmän päätoimista henkilöstöä suhteessa sivutoimisen (opetus)henkilökunnan määrään. Valtaosa henkilöstöstä on tuntiopettajia. Kunnallisen ylläpitäjän edellytyksiä vastata mahdollisiin henkilöstön tai toimitilojen muutostarpeisiin voidaan pitää lähtökohtaisesti parempina yksityisiin ylläpitäjiin verrattuna. Sama koskee sopimuskuntien edellytyksiä tarjota tarvittavat opetustilat mahdollisissa muutostilanteissa tulevaisuudessa.

Hakulomakkeessa ei kysytä hakijan taloustietoja silloin, kun on kyseessä kunta tai kuntayhtymä. Julkisena organisaationa Lahden kaupungin taloudellisia toimintaedellytyksiä oppilaitoksen ylläpitämiseen voi pitää turvatumpina yksityisiin toimijoihin verrattuna. Lahden kaupungin taloutta on arvioitu Tutkihallintoa.fi-sivustolta löytyvien kuntien talousraporttien ja valtiovarainministeriön kriisikuntamenettelyä koskevien aineistojen perusteella.

- Lahden kaupungin tilikausi oli ylijäämäinen vuosina 2021–2023 (18, 27 ja 41 milj. euroa) ja alijääminen 2024–2025 (-9 ja -11 milj. euroa). Vuoden 2025 osalta taseen kertynyt ylijäämä (ml. tuloksenkäsittelyerät) oli 275 milj. euroa, rahavarat 319 milj. euroa ja kassan riittävyys 216 päivää. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 154,6 %, ja toisaalta omavaraisuusaste oli hyvällä tasolla 47,9 %:ssa.[9]
- Kaupungin konsernitaseen loppusumma vuonna 2025 oli 2,27 mrd. euroa[10].
- Lahden kaupunki ei ole erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva kunta (ns. kriisikuntamenettely). Valtiovarainministeriön kuntien erityisen heikon talouden arviointimenettelyn kriteerien mukaan mitkään kriisikunnalle asetetut kriteerit eivät täyty Lahden kohdalla. Myöskään yksikään nykyisistä sopimuskunnista eikä Iitin kunta ole kriisikuntamenettelyssä, mitä voidaan katsoa turvaavan kuntalaisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.[11]

Edellä kuvatun perusteella voidaan todeta, että Wellamo-opistolla olisi riittävät ammatilliset ja taloudelliset edellytykset kansalaisopistonsa toimialueen laajentamiseen. Niin ikään edellä kuvatun väestöennusteen ja resurssien tehokkaan käytön perusteella vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta, että vapaan sivistystyön järjestämiseen liittyvästä, hallinnollista, pedagogista ja juridista osaamista edellyttävästä työstä vastaisi jatkossa Lahden kaupunki (Wellamo-opisto) myös Iitin kunnan osalta.

4.4 Johtopäätökset

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaan oppilaitoksen ylläpitämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen.

Lahden kaupungin hakemuksen (mm. henkilöresurssit ja toimitilat), Lahtea koskevien talouden tunnuslukujen, Wellamo-opiston uuden toimialueen (kahdeksan kuntaa) väestöennusteen ja sekä

---

[9] Valtiokonttori s.a. Kuntien ja kuntakonsernien tilinpäätöskortit. Osoitteessa: https://www.tutkihallintoa.fi/kuntien-ja-kuntayhtymien-talous/kuntien-ja-kuntakonsernien-tilinpaatoskortit/

[10] Valtiokonttori s.a. Kunta- ja kuntayhtymäkonsernin talousraportointi. Osoitteessa: https://www.tutkihallintoa.fi/kuntien-ja-kuntayhtymien-talous/kunta-ja-kuntayhtymakonsernin-talousraportointi/

[11] Valtiovarainministeriö s.a. PowerBI-raportti arviointimenettelykriteerien täyttymisestä. Osoitteessa: https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiYzYyYmZmOGUtODExMi00YWI5LWJiMDItNGU5ZTZmOTM5NjQzIiwidCI6ImMzOWVjYWI2LWZkOWQtNDUzYS05MmU5LTFkOGY0MGYyZjUwNCIsImMiOjh9

Wellamo-opiston ja Iitin kansalaisopiston opetustuntien toteumatietojen perusteella voidaan todeta, että nämä edellytykset täyttyvät. Lahti on hakenut muutosta myös kansalaisopistonsa koulutustehtävään, mitä voidaan pitää lupaharkinnan kannalta vähäisenä ja lähes teknisluontoisena muutoksena. Lisäksi Lahden kaupunki on toimittanut allekirjoitetun pakotevakuutuksen.

Iitin kansalaisopiston tulevaisuus on noussut esille rehtorin eläköityessä. Haettu muutos perustuu Iitin kunnan tekemään strategiseen ratkaisuun järjestää ja turvata vapaan sivistystyön palveluiden jatkuvuus, saatavuus ja kehittämismahdollisuudet Iitissä osana laajempaa seudullista toimintakokonaisuutta osana alueellista Wellamo-opistoa. Opiston toiminnan kehittämiselle on haluttu hakea laajempia mahdollisuuksia, ja parantaa samalla palvelua niin opettajille kuin asiakkaille. Valmistelun yhteydessä on kuultu henkilöstöä, käsitelty asia toimielimissä sekä toteutettu kuntalain ja yhteistoimintalainsäädännön edellyttämät muutosneuvottelut. Yhtään päätoimista henkilöstöä tai asiaan kuuluvia kiinteistöjä ei siirtyisi Iitistä Lahteen muutoksen seurauksena. Lahti, nykyiset sopimuskunnat ja Iitti ovat päivittäneet ja hyväksyneet Wellamo-opiston yhteistoimintasopimuksen. Lisäksi Lahti ja Iitti ovat sopineet siirtymävaiheen järjestelyistä sujuvan muutoksen toteuttamiseksi 1.1.2027 alkaen. Kansalaisopistotoiminnan jatkuvuus Iitin kunnassa olisi muutoksen myötä turvattu, ja näin edistettäisiin myös iittiläisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät. Koska Iitin kunta on hakenut ylläpitämänsä kansalaisopiston luvan peruuttamista, ministeriö katsoo, että kyseinen hakemus on käytännössä suostumus ylläpitämisluvan peruuttamiseen eikä kuntaa ole enää tarpeen kuulla asiassa tältä osin.

Iitin luvan peruuttaminen ja vastaavasti Lahden luvan muuttaminen toteuttaisivat opetus- ja kulttuuriministeriön pitkäkestoista tavoitetta vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjäkentän tiivistämisestä ja entistä elinvoimaisemmasta koulutuksen ylläpitäjäverkosta. Kansalaisopistotoiminnan siirtäminen Iitin kunnasta Lahden kaupungille tarjoaa nykyistä paremmat edellytykset järjestää vapaan sivistystyön koulutusta sekä kehittää sitä paikallisesti ja alueellisesti. Iitin liittyminen Lahden yhteistoimintasopimukseen on valmisteltu yhteistyössä ja hyväksytty asianomaisissa (sopimus)kunnissa, mitä voidaan pitää hyvänä lähtökohtana opiston tulevan toiminnan ja kuntalaisten sivistyksellisten oikeuksien turvaamisen kannalta. Lahden kaupungin Wellamo-opisto on jo nykyisin suuri vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjä ja kokenut vastuukuntamallilla toimiva kansalaisopiston ylläpitäjä, joten sillä on hyvät toimintaedellytykset jatkaa kuntarajat ylittävää yhteistyötä sopimuskuntien kanssa.

5 Päätösesitys

Edellä todetun perusteella esitetään, että vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n nojalla:

1. Muutetaan Lahden kaupungille myönnettyä Wellamo-opisto-nimisen kansalaisopiston ylläpitämislupaa 1.1.2027 lukien siten, että Iitin kunta lisätään lupaan sopimuskunnaksi ja että muutetaan luvassa määrättävä koulutustehtävä seuraavaksi:

   Wellamo-opiston koulutuksen tavoitteena on edistää kuntalaisten omaehtoista oppimista, osaamisen kehittämistä, hyvinvointia, osallisuutta ja yhteiskunnassa toimimista elämän eri vaiheissa. Opisto järjestää koulutusta, joka painottuu taito- ja taideaineisiin, kieliin, liikuntaan sekä digitaalisiin ja yhteiskunnallisiin taitoihin.

   Muilta osin ylläpitämislupa säilyisi muuttumattomana.

2. Peruutetaan Iitin kunnalle myönnetty Iitin kansalaisopiston ylläpitämislupa samasta päivämäärästä lukien.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Jos päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vastaan, tiedoksisaantipäivä ilmenee saantitodistuksesta. Jos päätös on luovutettu asianosaiselle tai tämän edustajalle, tiedoksisaantipäivä ilmenee tiedoksiannosta laaditusta kirjallisesta todistuksesta.

Jos päätös on postitettu tavallisena kirjeenä, sen katsotaan tulleen asianosaisen tiedoksi seitsemäntenä päivänä postituspäivästä, jollei muuta näytetä. Päivä, jolloin kirje on annettu postin välitettäväksi, ilmenee päätöskirjeen postileimasta. Asian katsotaan tulleen viranomaisen tietoon kuitenkin kirjeen saapumispäivänä.

Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Jos on kysymyksessä sijaistiedoksianto, päätös katsotaan saadun tiedoksi kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta,
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi, sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan,
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan,
- valittajan nimi, postiosoite ja muut yhteystiedot,
- valittajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus,
- sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Valituksen tai muun asiakirjan toimittaminen hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköiseen asiointipalveluun katsotaan ilmoitukseksi sähköisen asiointipalvelun käyttämisestä prosessiosoitteena.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi, postiosoite ja puhelinnumero.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä valitusosoituksineen,
- tiedoksisaantitodistus tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta,
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle,
- asiamiehen valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen perille

Valitus tehdään ensisijaisesti hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa: https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet

Valituksen voi toimittaa myös henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Postitse toimitetun tai henkilökohtaisesti tuodun valituksen on saavuttava valitusviranomaiselle virka-aikana ennen valitusajan päättymistä. Hallinto-oikeuden kirjaamon virka-aika on maanantaista perjantaihin kello 8.00-16.15.

Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on hallinto-oikeuden käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä valitusajan viimeisenä päivänä ennen kello 24.00.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot:

postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 HÄMEENLINNA
käyntiosoite: Hämeenlinnan oikeustalo, Arvi Kariston katu 5, HÄMEENLINNA
puhelinvaihde/asiakaspalvelu: 029 56 42210
telefax: 029 56 42269
sähköpostiosoite: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään tuomioistuinmaksulain (1455/2015) nojalla oikeudenkäyntimaksu. Maksun suuruus on 310 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä.